

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ХОРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СПІВАЦЬКИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статті простежуються шляхи формування художніх смаків учнів загальноосвітньої школи засобами хорового співу. Розглядаються основні форми, методи і прийоми вокально-хорової роботи з дітьми шкільного віку.

In this article we study the ways of forming artistic tastes of secondary school pupils by means of choir singing. We also investigate the main forms, methods and techniques of vocal and choir work with schoolchildren.

Практичне втілення в життя ідеї про всебічний і гармонічний розвиток особистості диктує необхідність подальшого вдосконалення виховної роботи з музично-естетичного виховання школярів: озброєння їх основами музично-естетичних знань; формування естетичного ставлення до дійсності; виховання глибокої поваги до скарбниці загальнолюдської, у тому числі й вітчизняної музичної культури; розвитку здібностей, інтересу і прагнення до художньо-творчої діяльності; формування потреби до правильних естетичних поглядів і принципів; внеску елементів естетики в працю, побут, дозвілля.

Розбудова вільної української держави, що ставить за головну мету реформу всіх сфер суспільного життя, засновану на перебудові, перш за все, економіки на ринковій основі, пов'язані з впровадженням передових технологій і естетизацією життєдіяльності людини, вимагає значного піднесення її загальнокультурного рівня. Практичне вирішення цих проблем повинне скласти головну запоруку того, щоб вчасно знімати фізичне, інтелектуальне й психічне переживання людей, яке викликане ускладненням характеру виробництва і суспільних відносин, з одного боку, і протиріччю у системі "людина - природа" та прискоренням темпів усієї її життєдіяльності, з іншого.

Важливу роль у цих процесах повинно відігравати включення людини в художньо-творчу діяльність, поступово педагогічне кероване її перетворення із пасивного споживача художніх цінностей активного їх творця. Особливого значення набуває ця робота з підростаючим поколінням, в умілому сполученні самодіяльності й ініціативи школярів, в удосконаленні планомірної роботи державних інститутів і громадських організацій. У зв'язку з цим необхідно вирішити завдання, які поставило саме життя: як, з допомогою яких

засобів, на основі яких новітніх дидактичних технологій і специфічних методів можна не тільки навчити людину керуватись у мистецтві (у тому числі й найбільш абстрактному з його різновидів - музиці), в основах художньої культури, але й перетворити її в тонкого оцінювача краси, здатного вірно, глибоко емоційно реагувати на неї, на всі форми її прояву: у мистецтві. У побуті, у галузі естетичних відношень – керуватись почуттям прекрасного в повсякденній діяльності й усвідомлено свідомісно створювати світ прекрасного.

У загальній системі формування естетичного ставлення людини до дійсності велике значення має її музичне виховання. Завдяки своєму специфічно-емоційному впливу музика може бути вираженням кінцевої єдності гуманістичних уявлень і прагнень. Сучасна музична педагогіка намагається так побудувати музичне виховання, щоб воно стало дійсним осередком творчого розвитку прикладення сил підростаючого покоління. У ролі провідної тенденції масового музичного виховання на сучасному етапі слід відзначити активізацію хорової діяльності школярів у сфері музики. Для багатьох школярів, які не навчаються в музичних школах, хорова діяльність може стати місцем безпосереднього сприйняття найбільш абстрактно, а тому досить складному з мистецтв – музики. Ні радіо, ні телебачення, ні кіно не можуть замінити потреби в живому, безпосередньому спілкуванні з музикантом – викладачем (керівником, диригентом). Єдиним засобом задоволення музичної потреби школярів стає їхня безпосередня участь у вивченні та сприйнятті творів, які вони опановують разом зі своїм педагогом. Учні хочуть колективно переживати виконувану музику, так як здійснення прослуховування на людях, сумісні переживання в багато разів підсилюють і загострюють насолоду прекрасним. Хоровий спів допомагає виховати в школярів почуття колективної відповідальності, єдності. Співаючих об'єднує насамперед спільне переживання цінних за своїм змістом пісень, які хор розучує і виконує. Крім того, хоровий спів ґрунтується на задоволенні, свідомій, творчій колективній дії. Без спільного переживання художнього образу пісні не може бути виразного

виконання, ансамблю, ладу, єдиного звукового забарвлення [1].
Ще К.Д. Ушинський відзначав вплив хорової пісні, що не тільки поживляє, але і організує працю, “привертає дружні співаків до дружнього діла... Ось чому і в школі треба вводити пісню: вона кілька окремих почуттів зливає в одне сильне почуття і кілька сердець — в одне сильно відчуваюче серце” писав він.

У науково-методичній літературі з питань хорового виконавства (і взагалі художнього виконавства) стала незаперечною думка, згідно з якою успішність роботи залежить не тільки від умінь диригента (керівника) правильно трактувати ту чи іншу пісню, але в значній мірі від того, як при цьому “встановлена” психіка виконавця, як він настроєний на успішні домашні заняття [3]. Тому передова хормейстерська педагогіка настирливо шукала методи організації найбільш успішної роботи хормейстера і пройшла тернистий шлях від “анатомо-фізіологічної школи” (основи якої поклав піаніст Л.Депре), що абсолютизувала механічну роботу суглобів і м’язів, упускаючи при цьому важливість роботи центрально-нервової системи, як по суті й керує усіма рухами людини, у тому числі й тими, які необхідні при вокально-хоровому виконавстві. Ступінь контролю свідомості людини за її рухами повинен визначатись доцільністю даних рухів. Урешті-решт не те, що відчуває виконавець, а що почувають слухачі повинне визначити оцінку виконання. Рухи виконавця повинні бути не тільки вільними, але (і це головне!) доцільними. Тому слід зрозуміти друге важливе положення: що рухи були вільними, від них необхідно відвернути увагу. Але цього недостатньо. Найважливішим при цьому є те, куди ця увага в даний момент необхідно спрямувати?

Головна увага хориста завжди повинна бути спрямована на мету його дій. Для цього перш за все в кожному конкретному випадку необхідно з учнями з’ясувати (зрозумілою їм мовою) мету їх дій. У зв’язку з цим великий російський фізіолог І.П.Павлов писав: “Усе життя, усе його покращення, уся його культура досягається рефлексом його мети” [2], тільки рефлекс мети здатний “настроїти” в потрібному напрямку нервову

систему учня, а з допомогою неї і всю її поведінку, включаючи необхідні для хорового виконавства рухи. Спрямованість свідомості не на рухи, а на мету, за для якої вони виконуються, найважливіша передумова успіху. Щоб успішно виконати той чи інший твір, необхідно постійно про нього думати, уявляти його фізичне звучання і куруватись ним під час виконання. Цілісну увагу про той чи інший твір необхідно формувати у хористів з першого чинном у початковий період роботи, а потім – по-новому – в її кінці, тобто в період знайомства і виконавства.

До професійних навичок і вмій, що виховуються на заняттях з хорового класу, можна віднести:

а) загальномузичні:

музична грамотність;

почуття ритму;

слух;

пам'ять;

емоційна виразність;

б) вокально-хорові:

дихання;

звукоутворення;

інтонування;

ансамбль;

дикція [4].

В останні роки під впливом практики передових педагогів, розвитку сучасної музики і поширенню різних форм музикування, музично-педагогічних ідей, значних змін зазнали погляди на методи і форми навчання хоровому співу. Не дивлячись на значну кількість існуючих навчальних посібників, на той позитивний вплив, який вони здійснили на побудову хорової педагогіки, саме наш час вимагає суттєвого вдосконалення як змісту викладання хорового співу, так і його методів.

Література:

1. Раввінов О.Г. Масова хорова робота в школі. – К.: Радянська школа, 1957. – С. 4-18.
2. Павлов И.П. Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей нервной деятельности (поведения) животных – Л.: Ленмедиздат, 1932. – С.270.
3. Коган Г.М. У врат майстерства. – М.: Советский композитор 1961. – С. 5.
4. Пигров К.К. Руководство хором. – М. 1964. – С.41-131.